

1989

A SZEMBENÁLLÁS NÉHÁNY SZÍNHÁZI ELŐADÁSA

1956

Digitális katalógus

Az szembenállás színházi előadásai című tárlat középpontjában elsősorban nem az alkotók, hanem maguk a színházi előadások állnak, amelyek valamilyen szempontból (a drámaszöveg, a rendezés, a tematika, a társadalmi relevancia vagy a színházi formák tekintetében) szembementek a kulturális irányítás doktrínáival, sokszor nem kis kockázatot vállalva. A „kettős beszéd” stratégiáit használó kőszínházi előadások mellett megjelennek a félhivatásos, egyetemi vagy alternatív színházi csoportok produkciói is.

A múzeum padlásterében kihasználatlan kis terem arra nyújtanak lehetőséget, hogy a gyűjteményünkben található kiemelten fontos magyar színházi műhelyek tevékenységét megidézzük.

1956 - az évszám nekünk egészen mélyen beégett, ekkortájt fogantunk, születünk, sokan a kor társai közül gyerekként látták némely részét, sőt az apák korosztálya tevőlegesen résztvevője, vág; inkább átélő szemlélője volt.

A rákövetkező 33 évet alapvetően határozta meg. Lehetne alcím: „A 33 éven át némán hallgató közönség emlékére.” Nagyon kevesen mertek fennhangon beszélni róla. De a Színház különös fórum, agóra, templom. - Ott sok minden megtörténhet. Áthallatszük a múlt, szinte bármely korábbi írott remekművön is.

A megszólaltatás másokon keresztül, a kimondatás gyönyörűsége ott kísértett a hivatásos és az öntevékenyen működő magyarországi színpadokon. A létezővel együttélni kénytelen (látszólagos és valódi) kollaborációkban is felhorgadt olykor a lelkiismeret. Ahogy ez számos, elnyomás által meghatározott történelmi korszakban is mindig előfordult. Nem átfogó, ami most látható - nem is jellemző, nem akar (mert nem is lehetne) teljességet látni vagy láttatni. A határainkon kívülre zárt színházak tájanként másképp tették ugyanazt, s maradtak ki innen. Esetenként véletlenszerű az is: miről maradt a birtokunkban kép, felvétel, emlék, plakát, hír, füzet, idézet. Ahogy Karel Steigerwald cseh drámaíró lengyelül 1988-ban Lodzban mondotta az előadásunk címében: Korabeli táncok. Ezekből emlékszünk néhányra, itt, a felejtés padlásán, a felejtés határán. Az a darab a levett 1848 ürügyén a letiport 1968-ról szól.

ADY ENDRE: Ünnepek a Dombon

(Agg maradék gyülemllett,
Hírmondói a valaha soknak,
A régi sasoknak,
Kik itt a Dombon várták
Lengyel határ felől
Ez napon a kigyúladt fáklyát,
Tán több, mint negyven éve.
Szíveket és sarukat
Reszketve és mormogva oldtak:
Libertás-zászló lobogott itt,
Midőn gyermekek voltak
S győzőn vert a verőfény
Ott fönt, a Domb merész tetőjén,
Hova roskatag lábbal
Most ünnepelni kéne menni,
Öregesen emlékezni.
Még a Domb aljáig sem érnek
S fönt fáklya gyúl és
fáklyaalszik
S bús, erős, ifjú torkokból
Így veri le őket az ének:)

Utánunk ne jöjjön,
Egyszer aki látta,
Hogy ezen a Dombon
Mint gyúladt a fáklya.

Kik nagy lobbanásnak
Hamvadását látták,
Azok halálára
Oltunk most mi fáklyát.

Szép Libertás-zászlót
Kik óvni nem tudtak,
Most halón, sír szélén
Ünnepet hazudnak.

Ünnepetek nem kell,
Nem kell semmi emlék,
Mi mindent másképpen,
Kurucabban tennénk.

Ha Rákóczioknak
Tiszte már nem vót itt,
Mért nem hoztatok volt
Egy különb Rákóczi?

Ha most a magyar Föld
Tele búval, gyásszal,
Mi jót csinálhattok
Egy vén búsulással?

Mi majd másként kezdjük,
Bizony másként kezdjük,
De nem az aggokkal
S túlélőkkel együtt.
Ez a siralmas Hon
Fog még kapni észbe,
De nem fog befűlni
Az emlékezésbe.
Lakodalom lesz még,
De azt mi csináljuk
S alkudó úrékat
Nem Majténynál várjuk.

Öregek Domb alján,
Fiatalok Dombon,
Öregek emléken
S fiatalok gondon.

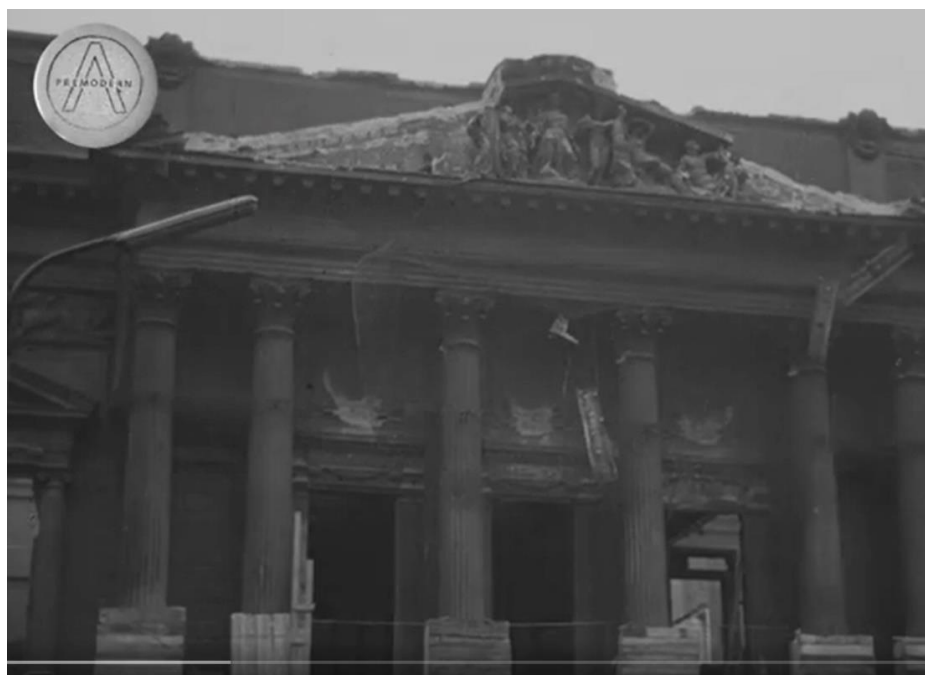
De a gond megváltás
És irtó a példa
S ha a Ma bilincses,
De sohse lesz léha.

Mink megöregedni,
Hogyha karunk ráért,
Emlék-ünnepeknek
Nem fogunk okáért.
Vagy törünk, csinálunk,
Vagy nem lesz itt semmi,
De nem fogunk titkon,
Vénen ünnepelni.

A Domb még mindig szűz
S új ének az ének,
Most már a sor rajtunk,
Pusztuljatok, vének.

Öregek Domb alján,
Fiatalok Dombon,
Öregek emléken
S fiatalok gondon.

1914. március 15.

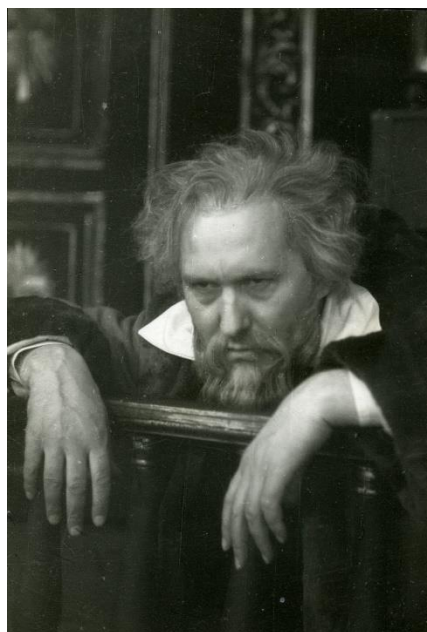

A Nemzeti Színház felrobbantása, 1965. március 15. <https://youtu.be/foEX6Qi7J0o>

1956

Németh László: *Galilei*, Nemzeti Színház, rendezte Gellért Endre

Félreértene a szerzőt, a rendezőt, de minden igazi nagy művészet lényegét, aki valamiféle kulcsdrámát, mai kérdésekre mai érvénnyel felelő tételművet keresne benne. De hazudnék az is, aki tagadni akarná, hogy az előadásnak szinte minden lényeges mondata mai sebeket karmol fel, mai nyugtalanságokat bolygat meg, mai indulatok lángjára önt olajat. Igazi író akkor is tükröt tart kora elé, ha fő szándéka nem is ez. Ilyen értelemben minden valódi remekmű célzatos [...] A közönség - különösen a hosszú időn át nyilvános hazudozásra kényszerített közönség - persze, ott is talál olvasnivalót a sorok között, ahol az író talán nem is akart elrejteni semmit. *Hétfői Hírlap*, 1956. október 22.

KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ
A NEMZETI SZÍNHÁZ KAMARA SZÍNHÁZA
V., Petöfi Sándor utca 9.

BEMUTATÓ ELŐADÁS
1956. október 20-án, szombaton este 7 órakor

GALILEI

Szerint a költőnk
írta: **NÉMETH LÁSZLÓ**

Galilei	Hessegyéi Ferenc	Turcotti	Kálnay György
Nespoli, harkály, lélek	Pataky János	Balogh, boros, deák	Dogányi László
Nespoli	Lukács Margit	Egész	Bender Tibor
Casali, Galilei barátja	Somló István	Iskolagazda	Kakasné Gellért
Macagno, a bír. igazgató	Mányai Lajos	Székely	Maklári János
Sacer, az inkvizíció igazgatója	Várkonyi Zoltán	Gyula	Szabó Gyula
Casali	Bíró Sándor	Galilei	Székely Lajos
Tesi	Margittai Ági Ilse	Gyula	Fenyő Emil
Jacopo	Csoszovai János	Feladó	Fényes István
Lavinio	Pilló Irénke Ilse	Feladó	Bald Elemer
Vincenzo	Pilló Irénke Ilse	Feladó	Borcsy Géza
Monte	Harcsa László	Feladó	Báty János
Antoni	Kerekesné Hilda	Feladó	Balogh László
	Láng Mária	Feladó	Simelényi Sándor
	Bágy László	Feladó	

A díszletet Varga Mátész művelésével, díszletvezetővel és jelmezvezetővel Laczkovics Péter készítette.
Rendezte: Gellért Endre (szabás: Keszthelyi Árpád)

Az előadás adatlapja a Színházi Adattárban:

<https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI80110>

MADÁCH SZÍNHÁZ
SHAKESPEARE :
HAMLET
RENDEZTE:
VAMOS LÁSZLÓ
1962

Gábor Miklós könyvében tárgyilagos szakmai pontossággal, de írói álmofejtéssel írta le a szülés-születés folyamatát, ahogy napról napra, próbáról-próbára alakult, formálódott benne és általa Hamlet, a dán Hamlet, aki otthon van és idegen a hajdani Helsingörben, s aki otthon van és idegen Budapesten, néhány évvel 1956 után. Hamlet, aki a vérmocskolta királyi udvarban, s aki a tankokkal hallgatásra kényszerített Budapesten tépelődik: mit tegyen? Mit kell tennie? A királyság feltétlen híve volt, amíg apja ült a trónon, s most a király mellé kellene állnia, Claudius mellé, aki az ő apját gyilkolta meg. A királyban csalódott? A királyságban? Megváltható még Dánia? S ha igen, neki kell az ország feltámadásáért önmagát föláldoznia? Akkor, még a hatvanas években híressé lett fénykép: függőlegesen a színészre zuhanó fénycsóvában széttárt karokkal áll a színpad közepén Hamlet Gábor Miklós, mintha röpnélne, emelkedne, de a szürke föld - Helsingör és Budapest - nem engedi magasba törni. *Zsölyye, 2001. 3. szám*

Siki Emil díszlettervei

Mialkowszky Erzsébet jelmeztervei. Vas Éva, Gábor Miklós

Videorészlet az előadásból:

<https://resolver.szinhasztortenet.hu/collection/OSZMI502967>

Németh László: *Az áruló*, Madách Színház, rendezte: Ádám Ottó

Az áruló nem az ország élén álló hadvezért [Görgey Artúrt] mutatja be, hanem a magánembert, az űzött vadat, a szeretett és körülajnározott gondos férjet, a baráti és rokoni vigaszra szoruló szerencsétlen áldozatot, aki gyötrődések, öngyilkossági szándék után jut el a mindent megoldó formulához: a nemzet önérzetének szüksége van arra, hogy Görgeyt árulónak tarthassa. *Színház, 1969. 4. szám*

Újra meg újra az *Áruló* jár a fejemben. [...] A darab rég nem arról szól, áruló-e vagy sem Görgey. Hanem hogy ez a nyavalyás kis ország olyan szegény a nagy államférfiakban, katonákban. És egyszerre van három, és háromfelé ugranak szét, vagy egymás ellen. És még valami: a magyarság új megfogalmazása. Szemben az „égő köd”-del - a természettudományos műveltségű, hideg, gunyoros, okos, ironikus Görgey - kesztyűdobás minden bús-magyarkodásnak, mélymagyarkodásnak, akár piros-fehér-zöld, akár vörös zászló alatt jelentkezik. *Karinthy Ferenc naplója, 1967. január 8.*

Bessenyei Ferenc, Basilides Zoltán

Bessenyei Ferenc

Béres Ilona, Békés Itala

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI67378>

Peter Weiss: *Marat/Sade*, Nemzeti Színház, rendezte: Marton Endre

De Sade darabbeli darabja, színházbeli színháza lázítás a császárságivá szilárdult társadalmi rend, a forradalmi események vámszedői ellen. Vád a megcsúfolt forradalomért. Őrültek emelnek itt vádat a józanok ellen. Azok ellen a józanok ellen, akik egy győztes forradalom eredményeit a zsebükbe rakták, s akik az igazi forradalmárokat hideg vízzel vagy rácsos cellákkal igyekeznek kijózanítani. *Népszabadság, 1966. február 20.*

Az előadás adatlapja:

<https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI68532>

1967

Görgey Gábor: Rokokó háború, Csiky Gergely Színház, Kaposvár, rendezte: Sándor János

Mily oktalan, förtelmes és ember jobbra született lényével ellenkező dolog a háború egyáltalán. A humornak ez a fanyar fajtája csupa fájdalom, düh és elkeseredés, ugyanakkor gondolatkeltő és ellenállhatatlan. *Népszava, 1967. május 9.*

Mi történik akkor, ha egy távoli, s a polgári életben természetesnek elfogadott háború egy abszurd helyzetben, minden következményével hirtelen ott terem a szalonokban? Olyasmin próbálja ki erejét, amilyenre a fővárosi színházak is csak óvatosan vállalkoznak: a modern abszurd drámán. *Esti Hírlap, 1967. április 22.*

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI67882>

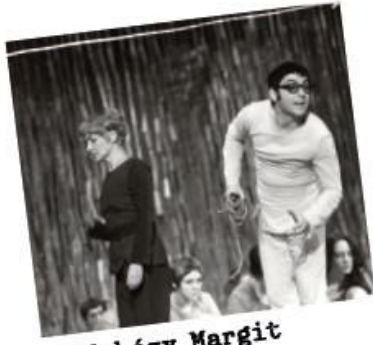

Illyés Gyula: Fáklyaláng, Nemzeti Színház/Katona József Színház, rendezte: Gellért Endre

A Nemzeti Színház háború utáni aranykorszakának nagy rendezőegyénisége tíz éven át Gellért Endre, akinek „költői, különlegesen érzékeny pszichológiájú, szatirikus humorú és szenvedélyes rendezései” közül a legfontosabbak között van a *Fáklyaláng*. A hazaszeretet kérdésköre központi jelentőségű a darabban: ki hazafi, mi a magyar nemzet, ki áruló, ki nemzethű. A magyar szocializmus nemzeti karakterébe - amikor a „kozmpopolita” jellemzés feljelentésszámba ment - végső soron illeszkedett ez a nemzeti kérdésfelvetés. *Theatron, 2022*

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI79516>

Andaházy Margit
Verebes István

Jobba Gabi

25. Színház

Korniss Péter: **Tou-O igaztalan halála**

Rendezte: Berek Kati, Mezei Éva és Szigeti Károly

1971

Az új teremben színészek és nézők olyan közel kerültek egymáshoz, hogy a legkisebb gesztus, tekintet vagy arcjáték is nagy jelentőségűvé vált és végleg feleslegessé tett mindent, ami teátrális vagy naturális. Ugyanakkor például lehetőséget teremtett arra, hogy a nézők között elvonuló, a szűk térben egymáshoz szorult nyolc emberrel tömeghatást keltsünk. Ami számunkra legfontosabb: az igazi színházi munkának, a műhelymunkának soha nincsen vége. A bemutató nem befejezése, csak jelentős állomása egy állandó tevékenységnek. *A Huszonötödik Színház műsorfüzete 1.*

Videorészlet az előadásból: <https://resolver.szinhasztortenet.hu/collection/OSZMI503063>

Major Tamás

Csurka István:

DÖGLÖTT AKTÁK

RENDEZTE:
IGLÓDI ISTVÁN

Kállai Ferenc

1971

Csurka egy korszakot búcsúztat a *Döglött akná*kban: marakodásaink, szélsőségeink jobb- és ultrabaloldali rögeszmék elmúlt idejét. Két kiérdemesült állampolgár fekszik egymás mellett idegösszeroppanással egy „kiemelt” kórház különszobájában, Moór és Paál. Az egyik régi reakciós, a másik régi szektás. Mindketten a politikai helyzet áldozatainak vallják magukat. Moór, a volt nagykereskedő felörlődött abban a harcban, amelyet üzleti tevékenységének felélesztéséért folytatott hiába. Paál az ötvenes években birtokolt hatalmi pozíciójának elvesztésébe rokkant bele.

Budapesti KISZ Élet, 1971 9. szám

Részlet az előadásból: <https://resolver.szinhasztortenet.hu/collection/OSZMI503190>

**Kassák Ház Stúdió (Halász Péter Társulata):
Lakásszínház a Dohány utcában**

1969

A házfoglalás a társadalmi aktivizmus egyik formája, s kialakulása a kapitalizmus térpolitikájára adott válaszként értelmezhető. A foglalt ház társadalomkritikai jelensége kapcsán számos, azt tágabb kontextusban vizsgáló teória artikulálódik, amelyek a Lakásszínház működésének megragadását is segíthetik. A Kassák Ház Stúdió és a Lakásszínház előadásaiban nyoma sem volt a direkt politikai megfogalmazásoknak.

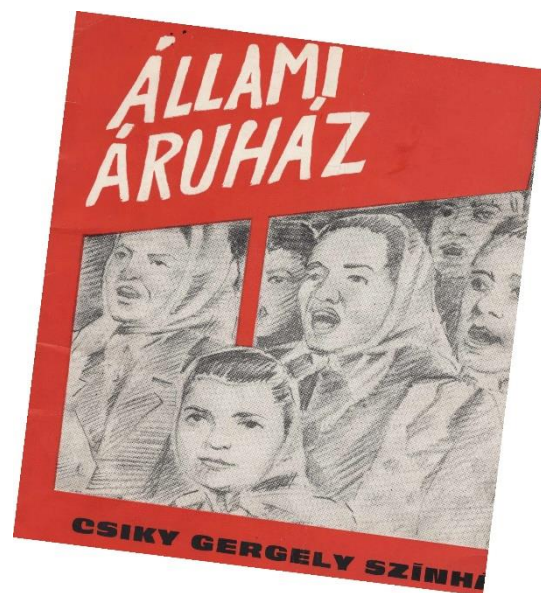
A Kassák Ház Stúdiót az indoklás szerint azért tiltották be, mert eltértek a hivatalosan engedélyezett forgatókönyvtől. A happeningek a kor színházi előadásaihoz képest szokatlanul sok, az egyéni fantázia, asszociációk, ismeretek által betöltendő üres helyet hagytak a néző számára – ami elsősorban szokatlan volt a cenzorok számára, s csak marginálisan vetődött fel a politikai félreérthetőség vádja. A határozott aktuálpolitikai megnyilatkozás következetes elutasítása ellenére a csoport tevékenysége mégiscsak politikai színházként nevezhető meg, ha a „politika” szó eredeti, görög kontextusához fordulunk: állásfoglalás és részvétel a városállam közösségét (a poliszt) érintő ügyekben. *Balkon, 2008, 2. szám*

Halász Péter és társai által alapított SQUAT Theater New Yorkban

Kerekes János: Állami áruház, Csiky Gergely Színház, Kaposvár, rendezte: Ascher Tamás

Az Állami Áruház a harmadik azoknak a kaposvári rendezéseknek a sorában, amelyek újszerűsége „abban állt, hogy az operett ugyanazt a világképet és ízlést fejezze ki, mint a színház többi előadása”, s egyike azoknak a vendégjátékoknak, amelyek kapcsán a budapesti sajtó „botrányról”, „tüntetésről”, „csatáról”, „politikai miséről” írt. Következésképp az Állami Áruház újrajátszása (reenactment) törvénytörően egyet jelent annak az „Állami Áruház” fedőnevet viselő diskurzusnak az újraolvasásával, amelyet olyan jelenségek alkotnak, mint a „cenzúra esztétikáját” modelláló dramaturgiai jelentésben megfogalmazott ideológiai és rendezői problémák, a Gertler Viktor rendezte zenés filmvígjáték, a szovjet mintára megszülető szocialista operett műfaji kérdései és (ezzel összefüggésben) a nevetés polgári színházának kisajátítása. Ascher úgy viszi színre a finálé funkciójának szocialista realista olvasatát, hogy épp ezeknél az új típusú termelés, illetve kereskedelem diadalútjának fontos mérföldköveit jelző cselekményegységeknél alkalmazza az elidegenítés brechti módját.

Alföld, 2014. 12. szám

Akkora tömeg jelent meg a vígszínházi vendégjáték előtt, hogy rendőrök hadán keresztül jeggyel is alig tudtunk bejutni. A színészek már régen átöltöztek, civil ruhában jöttek ki újra meghajolni. Remek volt az előadás, de persze ez politikai tüntetés is volt.

Magyar Hírlap, 2006. augusztus 25.

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI52308>

1973

Szegedi Egyetemi Színpad: *Petőfi-rock*, rendezte: Paál István

Az együttes sajátos módon eleveníti fel 1848. március 15. eseményeit. Megzenésített, énekelt Petőfi-versek - Dicsőséges nagy urak..., Akasszátok fel a királyokat, Nemzeti dal - a költő naplórészletei és a Helytartótanács jegyzőkönyvei alkotják a vázát az emlékezésnek. Zene-ének-prózai szöveg-mozgás különleges szépségű egysége ez a mű. A forradalmi ifjúság készülődésének, tettei krónikájának folyamatát időnként megszakítják a helytartótanácsi jegyzőkönyvek bosszantóan ostoba, magyartalan, stupid szövegei. [...] Az előadás legszebb pillanatai azok, amikor a forradalmi ifjak összegyűjtik az egyetemi fiatalokat - s a nézőkhöz fordulnak, behívják őket maguk közé. S nő-nő a tömeg, s többen vannak a játéktéren, mint a széksorokban; vagy amikor a könnyen megjegyezhető dallamú Nemzeti dalt együtt éneklük; amikor az előadás végén összeolvad nézőtér és játéktér, a nézők betódulnak a színészek közé, és együtt éneklük a darab énekeit, a Marseillaise-t, a Warszawiankát... *Színház, 1973.10. szám*

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI60108>

I977

Alfred Jarry: *Übű király*, Pécsi Nemzeti Színház, rendezte Paál István

Paál István e néhány jelenetben áttöri a színpad és nézőtér elválasztó korlátait, hogy érezzük - a bőrünkre is mehetne a játék. Akik ismerik Paál amatőr rendezéseit, mindenekelőtt a Szegedi Egyetemi Színpad társulatával előadott *Örök Elektráját*, emlékeznek erre a közönségbevonó játéokra. Ott ugyanez még a tragikum szintjén zajlott, Elektra könyörgött diáktársnézőihez, hogy segítsék meg a zsarnok Kreon ellen. Nem ez az egyetlen visszajelzése Paálnak korábbi rendezéseire. Nyilvánvalóan nem fantáziaszegénységről, eszközhiányról van szó, hanem a tudatosan felépített rendezői oeuvre egységének a hangsúlyozásáról.

Paál rendezése már a bemutatón is megosztotta a közönséget. A modern irodalmi és színházi törekvésekben tájékozottabbak, főleg a fiatalok lelkes tapsal fogadták az előadást. A klasszikusok tiszteletéhez szokott, a hagyományos színház emlőin nevelkedett nézők viszont szembetűnően zavartan feszengtek helyükön, alig tapsoltak, volt, aki már előadás közben elment. Valószínűleg úgy érezték magukat, mint elődeik Párizsban, nyolcvan évvel ezelőtt.

Színház, 1977. 5. szám

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI50772>

I979

Alfred Jarry: *A láncra vert Übű*, Szolnoki Szigligeti Színház, rendezte Paál István

Übű papa előlép, és nem mond semmit. Übű mama kétségbeesetten noszogatja, mi lesz az ámokfutással, mi lesz az előadással, ha nem hangzik el a szó. A SZÓ (MERDRE SZAHAR, Jékely Zoltán illendő fordításában), mellyel Übű hányatott sorsa elindult, a szó, melytől nyolcvanhárom esztendővel ezelőtt szégyenlősen elpirult, holttá dermedve elsápadt vagy háborogva tajtékozott a francia polgár. De Übű most nem szól, mit is mondana? Egyébként is, hol vannak nálunk polgárok? És ha vannak is (tegyük fel), mi az a szó, amivel pukkasztani lehet őket? Így aztán Übű, ez a zseniális gazember hallgat. *Szolnok Megyei Néplap, 1979. december 21.*

Vágó Nelly jelmeztervei

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI47600>

I977

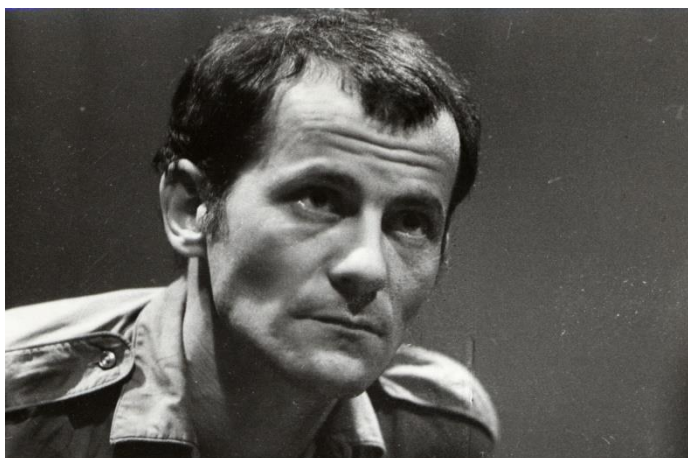
Georg Büchner: Woyzeck, Stúdió 'K', rendezte: Fodor Tamás

A Stúdió „K” Woyzeck-előadása szűk előtérben kezdődik. Akik korábban érkeznek a Lőrinc pap téri pinceklubba, helyet foglalhatnak a falak mentén körbeállított székeken. A negyedik falat függöny zárja le, mint egy „rendes” színházban. Akiknek nem jutott hely, tanácstalanul álldogálnak. Néhányan leülnek a földre, a függönnyel szemben. Ha elég sokan maradnak állva, nem vesszük észre, mikor keverednek közénk a színészek. Egy párocska halkán kuncogva egymásba fonódik. Fölkapjuk a fejünket, feszélyezetten nézzük őket, amíg rájövünk, hogy elkezdődött az előadás. Marie és Woyzeck - velünk együtt - a vásári mutatványosbódé nyitására vár. A Kikiáltó még közöttünk festi az arcát (esetleg megkéri valamelyikünket, hogy tartsa a csorba tükröt), azután belekezd bábjátékkal kísért mondókájába.

Élet és Irodalom, 1978. 6. szám

A Stúdió K Woyzeckje ismét bebizonyította, milyen értelmetlen a merev különbségtétel amatőrök és profik közt, a demarkációs vonal a művészek és a kontárok között húzódik. Maga az együttes amatőrnek számít, de az egész gárda igen tehetséges, és legalább három színésze - Székely Béla, Gaál Erzsébet és Fodor Tamás - bármilyen profi mértékkel mérve is kimagaslót nyújtott. Fodor mint rendező is remekelt: az előadás dramaturgiai kidolgozása, térbeli és időbeli elhelyezése, a nyers, reális tárgyi és játékbeli elemeknek az intellektuális és karikaturisztikus stílussal való ötvözése rendkívül eredeti szemléletre, nagy evokatív képességre vall. Nem utolsósorban a rendezőt dicséri az is, hogy aki ezt a Woyzecket megnézi, olyan színházat lát, melynek igazsága koncentrált, közös erőfeszítés gyümölcse. *Színház*, 1978. 5. szám

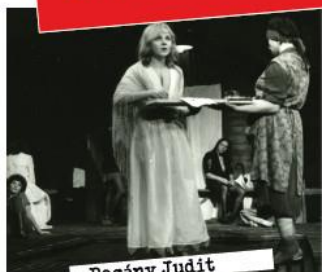
Videorészlet: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI503556>

Kaposvári
Csiky Gergely Színház
Peter Weiss: Marat/Sade

1981

Rendezte: Ács János

Pogány Judit

Jordán Tamás

Lukáts Andor

Lázár Kati

Lukáts Andor

A kaposvári Csiky Gergely Színház Weiss-darabjával megszületett a magyar forradalmi színjátszás. A megfogalmazás szándékos: forradalmi (és nem egyszerűen politikai) színházat teremtett Ács János rendező és társulata a szó intellektuális és emocionális értelmében egyaránt. Igazi népszínházat, amely az izzásig, sőt a robbanásveszély határáig képes szítani az aktív részvételen alapuló feszültséget a nézőtéren is. (Meg kell mondjam, volt olyan pillanat,

amikor kis híján a színpadra rohantam együtt üvölni a színészekkel). A publikum intenzív figyelme indokolt: ezúttal nemcsak nekijátszanak, de róla van szó, a történelméről, amely egyszerre mitológia és jelen, porladó hit és feszítő utópia. Kelet-európai posztforradalmi pillanat. Néma, halott, várakozó, mint a darab végén megjelenő hatalmas városkép (Budapest? Prága? Varsó? - lehetne persze Párizs is) tátongó utcájával, dermedt köveivel. *Új Symposion*, 1982. június 1.

Videorészlet:

<https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI503766>

Szegő György díszletmakettje

Nemzeti Színház

Weöres Sándor:

Szent György és a sárkány

Rendezte: Ascher Tamás

Sulyok Mária
Vajda László

Koltai Róbert
Vajda László

A paradoxonokat kedvelő Weöres Sándor-i világban maga is egy paradoxonhoz igazodott: a kritika érdekében a lehető legerőteljesebben azonosult a darabbal. Fölismerete, hogy az író ilyennek látja a világot: nem minősít, csak tényt állapít meg tragikomédiájával.

Történelemfilozófiája, a hatalom moráljáról vallott nézete tehát nem „pesszimista”, nem „rezignált”, nem „szkeptikus”, nem is leegyszerűsítő: csupán ilyen. Nem, vagy csak kis részben alapul tapasztalaton és következtetésen: döntően filozófiai természetű, s egy nagyobb koncepció része. Ascher egyrészt tolmácsolja - eltérő módon, de lényegében változatlan jelentéssel - az írói konklúziót; de az összeomlott - a sárkány körül forgó szerencsétlen királynői hülyéje helyett Szent György Krisztus királyát állítja az utolsó gondolat fénykörébe. *Színház, 1979. 6. szám*

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI47963>

Pesti Színház

Csurka István:

Deficit

Rendezte: Horvai István

1979

A *Deficit* című Csurka-dráma tizenkét évvel ezelőtt keletkezett. Bemutatója tehát már e körülmény miatt is eseményszámba megy. Annak ellenére, hogy a Pesti Színház előadása, melyet Horvai István rendezett, akár a drámaszelídítés csodájának is minősülhet; a *Deficit*, hasonló korú (tizenéves) darabokkal összehasonlítva, még a nyolcvanas évek küszöbén is fiatalos hevületűnek mutatkozik. A szalonképes előadás alig képes elfedni a mű megrázó hatását. Két házaspár szemérmetlen küzdelméről szól a darab, tehát olyasvalamiről, amit külföldi szerzők hamarabb színpadra juttathattak, mint magyar kortársaik. *Élet és Irodalom, 1979. 48. szám*

Videorészlet az előadásból: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI503256>

1980

Borisz Vian: *Birodalomépítők, avagy a Smürc*, Pécsi Nemzeti Színház, rendezte: Szikora János

Szikora [...] Smürcöt sebzett, tépett, vegetáló élőlénynek hagyta meg, de nem embernek. Arctalanságával valóságosabbá lett, és súlyosabbá. S ha maradtak is szánandó vonásai, ha létével állandó kínszenvedésére válaszol is: elsősorban negatív értékek megtestesítője. Nem az elkallódott szépet, nem az elsüllyedt ifjúságot, nem a kiteljesedni képtelen eszményt jelenti - mint azt, annyi más "tipp" között, a műkritikusai vélték -, hanem a szennyet. Az alvadt vér, a bűzlő szemét, ami történelem, társadalom és egyéni sors nyomán marad - az mind a Smürc. *Kritika, 1980. 7. szám*

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI47454>

Kisfaludy Színház, Győr

Bohumil Hrabal: *Bambini di Prága*

Rendezte: Szikora János

Szikora színháza komoly volt és formai értelemben is forradalmat ígért, hiszen akármi is nézzük, a Bambini azt is jelentette, hogy az ellenkultúra, azaz a javarészt külterületi kultúrotthonokban fellépő avantgárd hirtelen feltűnt a szocializmus kultúrpalotájában, a hipermodern győri színházban, amely akkortájt a fénykorát élő Markó Iván felségterülete volt.

Beszélő, 1999. 2. sz.

Videorészlet: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI503569>

I986**Jeles András-Melis László: A mosoly birodalma, Monteverdi Birkózókör**

A hivatalos államszocialista elvárásoktól távoli alkotások a második nyilvánosságba kényszerültek, így a Melis-Jeles alkotópáros operája, A mosoly birodalma is. Az államszocialista időszakban az avantgárd és a neoavantgárd azon tevékenységek gyűjtőfogalma, amelyek nem egyeztek a párt ideológiájával. Ezt a nem-, vagy félig hivatalos szubkultúrát a szocialista Magyarországon második, vagy párhuzamos nyilvánosságnak nevezték. Az ellenkultúra tagjai a nyilvános közösségi tevékenységektől

elhatárolódva, párhuzamos csatornákon keresztül kommunikáltak. A közönség egy része megdöbrent az előadás nyílt politikai utalásai miatt. Az, hogy „a társadalomban csak a megalkuvók érvényesülnek”, további két szinten hordoz jelentést: Mrožek szövegében a megalkuvást az aláírás jelenti, amely után a fogoly visszanyeri fizikai szabadságát; a megalkuvás 1986-ban Magyarországon azt jelenti, hogy az érvényesül, aki a hatalom nyelvét beszéli, ezáltal elveszti személyes szabadságát. *Theatron*, 2023

Videorészlet: <https://resolver.szinhaztortenet.hu/collection/OSZMI504176>

I985**Dobozi Inre: Szélvihar / Drámai események, Monteverdi Birkózókör, rendezte: Jeles András**

Alapanyagként Jeles egy olyan korábbi drámát használt, amely 1956 eseményeit primitív, sematikus módon dolgozta fel. Természetesen nem az önmagában ostoba szöveg érdekelte, hanem az a találkozás, amely ezúttal a darab és a szereplők között létrejött. E szereplőknek sem '56-hoz, sem a darab képviselte „sztálinista realizmushoz” nem volt semmi közük. Könnyű lett volna ebből a helyzetből kiindulva sikeres paródiát rendezni. Jeles és az együttes azonban ennél mélyebbre ásott. Az émelyítően buta mondatok mögött megjelentek '56 szerencsétlen kiszolgáltatottjai, és közben minden jelen idejűvé vált, mert a színpadon apáik múltjával vergődő fiatalok küzdöttek a hangokkal, a mozdulatokkal. Az előadás óriási sikert aratott. A siker egyszerre szólt a teljességgel újszerű színházi eszközöknek, és annak a ténynek, hogy 1956 úgy jelent meg a színpadon, ahogyan arról a legtöbb ember magában gondolkodott. *Színház*, 1996. 5. szám

kecskeméti
Kelemen László színpad
Czakó Gábor: **Karcsi**

Rendezte: Balázs Ádám

1983

Czakó Gábor hálás és találó műfajt, illetve színteret választott rokonszenves, erkölcsös társadalombírálatára kibontakoztatásához. Alaptétele: nincsen semmi különbség az iskola és a felnőtt élet színterei, a munkahelyek között. Iskola az egész világ, melyben nebuló minden ember. Pontosabban az iskolának azért megvan a maga hierarchiája. Van, aki rangjelzés nélküli kisdobos, mások őrsvezetők, megint mások viszont akár a tanárságig, professzorságig, sőt a személyzeti főnökségig is vihetik. Czakó veretes közhelyeket értelmez szó szerint, és ebből származik a komédia. Hősei valóban kijárják az élet iskoláját, de ezt csak azért kell tenniük, mert életük olyan szabványszerű, mint a legvaskalaposabb tanügyi előírás. *Élet és Irodalom*, 1983. 12. szám

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szinhzortenet.hu/collection/OSZMI41293>

William Shakespeare: **A VELENCEI KALMÁR**

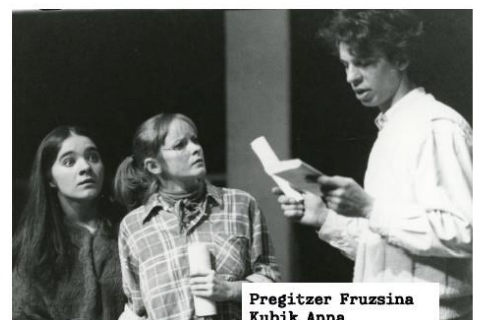
Rendezte: Sík Ferenc

Schaffer Judit jelmezterve

Mácsai Pál

Pregitzer Fruzsina
Kubik Anna
Funtek Frigyes

Mihez kezdek a Shylockkal? Sík még csak olvasópróbát sem tart. Számíthatunk a közönség szenvedélyes reagálására - jobbról is, balról is. Nem érdekelne, ha lenne elképzelésem a szerepről. [...]

Shylock, ha talán kényszerből is, de a keresztényektől elzárkózó zsidó. [...]

Ha gyűrött kissé, és hozzá a zsidószakállas - nem rabbinus! -, esetleg kopaszodó (?)... akkor már csaknem mai figura is lehet... [...]

A *velencei kalmár* miatt már tiltakozó leveleket kap a színház. D. J., a fogorvosunk is felháborodik, hogy be akarjuk mutatni ezt az „antiszemita” darabot. [...]

Tévéinterjú Shylockról - vagyis a „zsidókérdésről”. Lehozzák-e? És ha igen, milyen lesz a visszhangja? Mennyire van ez még most is? *Holmi, 1988. 12. szám*

Videorészlet: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI986281>

ROCK SZÍNHÁZ

HAMLET

ROCK OPERA

William Shakespeare
eredeti szövege nyomán

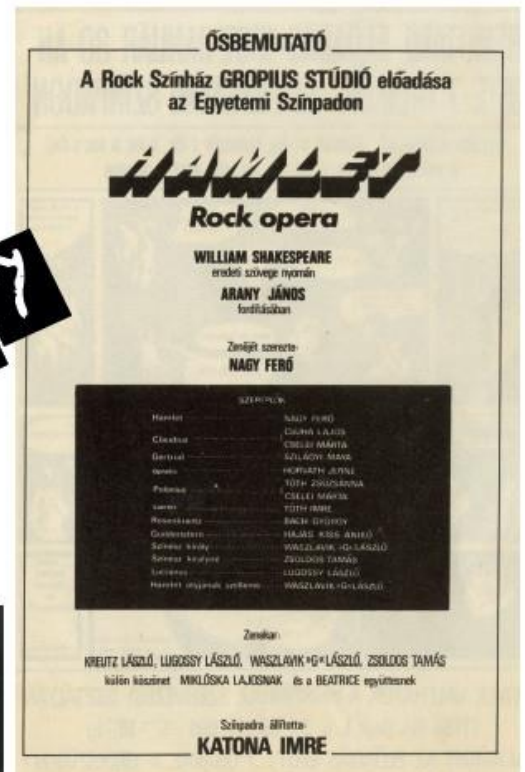
Zenét szerzte:

NAGY FERÓ

Rendezte:

Katona Imre

1987

Nagy Feró meghökkentő Hamletet akart. Rendezője, Katona Imre ugyancsak meghökkenteni vágyott. Nagy Feró a meghökkentés érdekében értelmezte és eljátszotta a Hamletet. Rendezője félreértelmezte, és olyan avantgardoid színházi elemeket használt fel, amelyek unásig közömbösödtek, automatizálódtak már Katona Imre kezén is. Nagyszerű az előadás koreográfiája, ha kissé túlburjánzik is. Kevésbé jó a szerepek egyoldalúan egy vonallal fölvezetett értelmezése: az összetettség helyett a leegyszerűsítést, az ábrázolás helyett a sematizmust választják. Nem az a baj, hogy a hatvanas évek végének amatőrmozgalmi megtermékenyítették ugyan a megdermedt hivatásos színházat, de a megtermékenyítési folyamat megállt, és a hivatásos színház is gépiesen ismételteti a kivérzett eszközöket. *Népszabadság, 1987. február 10.*

SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ
Ivo Brešan:
Díszvacsora a temetkezési vállalatnál
Rendezte: Árkosi Árpád

1988

Kovács Lajos

Ragó Iván

Mentes József

Kovács Zsolt

Kovács Lajos

Ivo Bresan, a helybeli gimnázium tanára, a fesztiválhoz kapcsolódó drámapályázat zsűrijének tagja, az akkor már nálunk is jól ismert *Paraszt-Hamlet* szerzője. Igaz, különnek csak az utóbbi években tartják ezért, amióta sikerei vannak (nem is akármilyenek). Korábban évekig dilettánsnak nézték, grafomániás vidéki bölcsésznek, aki egyetlen drámáját végig küldözgeti az összes létező horvát színház címére. Egy feledhetetlen Hamlet előadás Blatusa körzet Alsó Mrdusa községében, amely a szocialista szövetség helyi szervezete, a termelészövetkezet és a Kommunista Szövetsége helyi szervezete megrendezésében került bemutatásra. *Az előadás színlapjáról*

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI19291>

Mira János díszletterve

SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ
Szergej Mihalkov: A HAB

Rendezte: Bodolay Géza

1985

SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ

Ionesco: RINOCÉROS

Rendezte: Bodolay Géza

Ék erzsébet jemeztervei

1988

Vagyis a hab: látszat, látszólagosság. A valóság ingere, amivel élni nemigen lehet. Hasznosabb hát visszaélni. Mit mutat, a fentiekén túl. Mihalkov görbe tükre? Hogy a külföldi kiküldetések, uram bocsá, nem egyszer közös vadászatokon dőlnek el; hogy az elnökségekben le lehet sülni, mert folyton reflektorfényben ücsörögnek: hogy bizonyos vezetői típusok nem szeretik az okos helyetteseket, mert még kiderül, hogy beborul; hogy az újévi üdvözlőkártyákon és exportból szerzett falinaptárakon sok minden múlhat; hogy kéz kezét mos alapon egészen csinosan megszervezhető a háztáji szocializmus.

Az emberlakta akvárium körítése lendületszobrokkal, proletkultos tablókkal, föliratokkal, már jelzi, Bodolayék nem egy az egyben fogalmazzák újra Mihalkov textusát, de a konkrét idemutogatásig, aktualizálásig sem bátorkodnak el.

Valójában egy futurista-expresszionista fogantatású gegparádét szórnak szét, csomó találó „olvasattal”, néhány kevésbé érthető, forszirt ötlettel.

Szegedi előadáson még nem tapasztaltam ennyire, hogy a szellemesen megtervezett külsőségek látványos belső funkcióba lépnek: transzba hozzák a színészt, belelovalják a szerepbe, akarva-akaratlan. Ez vállaltan heppeningszínház, s ebben a minőségében van karaktere. *Délmagyarország, 1985. február 11.*

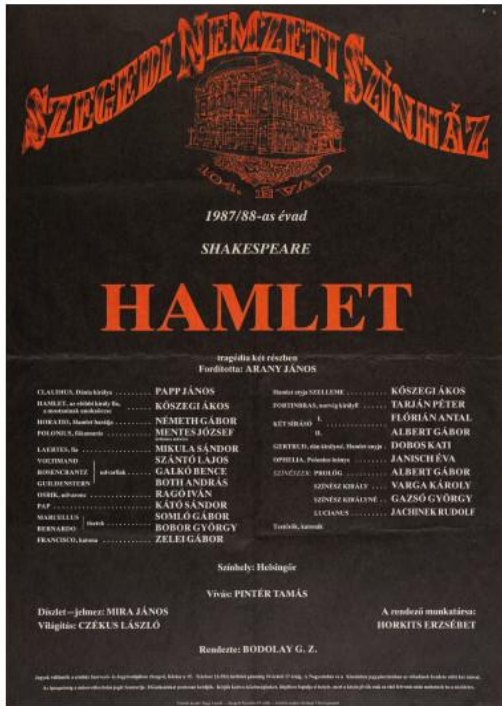
Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI39034>

SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ

Shakespeare: HAMLET

1987

Rendezte: Bodolay Géza

Erzsébet-kori ruhákban lépnek színpadra a színészek. Tehát a mű eredeti utasításai szerint. A játéktér realitását a szövegre alapozom. Jóllehet, a színészek mai körülmények között oldják meg feladatukat. A „színház a színházban” számos rendezői megoldást sugallt. A választás volt a feladat. Claudius és Hamlet konfliktusa izgatott elsősorban. Gondolom, ez már jelzi a mű céltudatos irányultságát. A hatalom törekvésének irányát és Hamlet lelki vívódásainak problémáját is. A „színészcsapat” potenciális küzdőtársa Hamletnek. Ha velük lehetne, nem maradna egyedül. *Csongrád Megyei Hírlap, 1987. október 14.*

Külön figyelmet érdemel a szinte szimfóniaként felzengő *Lenni vagy nem lenni?* monológ, amelyet példás egyszerűséggel old meg Kőszegi Ákos. Az ok egyszerű, okos Hamletet látunk a színpadon, aki tudatában van mindannak, ami történt. Bosszúja elhatározott, így hát elmereng az álnokságon, a bűn nagyságán, és összeveti azt az emberi tisztességgel. *Csongrád Megyei Hírlap, 1987. október 19.*

Videorészlet: <https://resolver.sinhaztortenet.hu/collection/OSZMI503771>

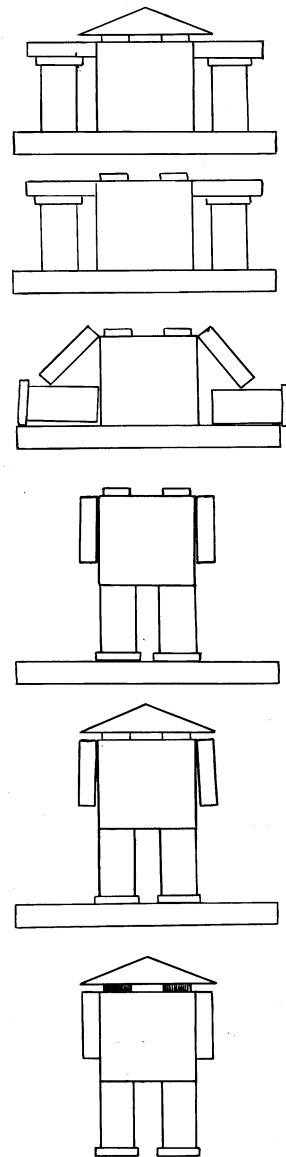

Goethe-Dukas: A bűvészinás, Astra Bábegyűttes, rendezte: Vízvári László

Az Astra országos elismertsége lehetővé tette, hogy eljussanak külföldi bábfesztiválokra, vendégelőadásokra. 1969 júliusában részt vehettek a chrudimi fesztiválon (az Aurora ottani fellépése után pontosan tíz évvel), ahol a *Játsszunk bábcirkuszt!* és *A bűvészinást* játszották.

„Mikor közölték, hogy az Astra Együttes következik Budapestről, akkor a nézőtéren jeges csönd lett. Ez a prágai tavasz után volt, amikor a varsói szerződés csapatai bevonultak. Elkezdték a *Játsszunk bábcirkuszt!* című darabot. Magyarországon általában már az elején a közönség ritmikusan tapsolt a zenére, nagyokat nevetett, élvezte, szerette. Itt jeges csönd volt. Mi mosolyogva játszottunk, amennyire tudtunk mosolyogni. Emlékszem, hogy a jeges izzadság folyt a hátamon. Egyszer csak bekövetkezett egy változás, mert a nézőtér leghátuljáról az egyik poénnál felhangzott egy mélyhangú férfi gurgulázó nevetése. Ez volt az a pillanat, amikor az egész közönség föloldott. Műsorunk másik részében

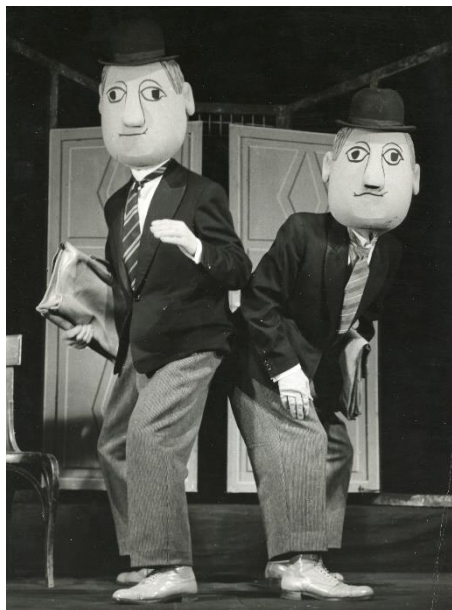
A bűvészinás című darabot játszottuk. A közönség valami olyan más értelmezésre gondolt *A bűvészinással* kapcsolatban, ami nekünk eszünkbe se jutott korábban. Gyakorlatilag a gölem figuráját a nagy Szovjetunióknak képzeltek, az Ember figurája a csehszlovák népet jelképezte, úgyhogy amikor véget ért az előadás, a teljes közönség állt és ordítva tapsoltak. Mi ehhez nem voltunk hozzászokva. Kimentünk egyszer meghajolni, aztán még egyszer, aztán még egyszer.” Pehartz Lőrinc visszaemlékezése, 2024.

Az előadás adatlapja: <https://resolver.szhaztortenet.hu/collection/OSZMI155523>

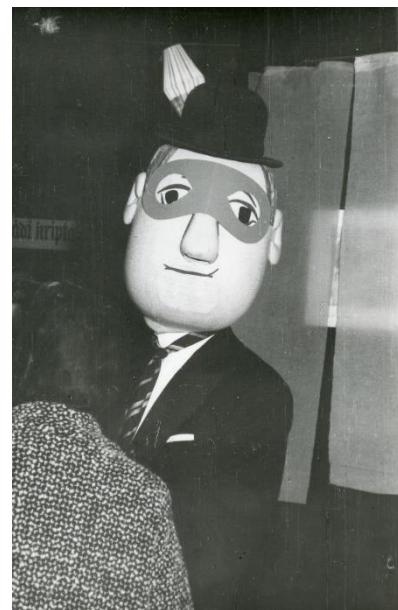
Állami Bábszínház: Szerelmes istenek (1955), Bábuk és emberek (1966)

Az Állami Bábszínház műsorában jelentős változás következett be, amikor 1950 márciusában vendégszereplésre érkezett a moszkvai Központi Állami Bábszínház együttese. Az illetékes kulturális irányítók számára egy csapásra kiderült, hogy a nagy példakép felnőttek számára is tart előadásokat. A felismerés nyomán megváltozott az Állami Bábszínház profilja: az egyensúly a felnőtt-előadások javára billent.

Igazi politikai szatíra egyetlen született ebben az időben: Suppé-Darvas-Gádor *Szerelmes istenek* című komédiája 1955 tavaszán. A klasszikus nagyoperett a népszerű szerzőpáros átdolgozásában az isteni hatalomról és a földi emberek kiszolgáltatottságáról szólt. A darab sikertörténete néhány évvel később a Szovjetunióban folytatódott: a leningrádi Állami Bábszínház is műsorra tűzte.

Annál súlyosabb viták keresztüztüében jöttek létre a „kísérleti stúdió” úgynevezett „zártkörű” produkciói. Az új utakat kereső színház életében mindjárt az első ilyen próbálkozás nagy vihart kavart. A *Bábuk és emberek* gyűjtőcímen tervezett összeállítás eredetileg Ionesco *A kopasz énekesnő*, Beckett *Jelenet szöveg nélkül* és Mrożek *Spriptease* című művét tartalmazta volna. Mindhárom szerző azonnal szemet szúrt a kultúrbirokrácia illetékeseinek. Ionesco komédiájának bemutatását nem engedélyezték, de komoly problémák merültek fel Beckett személyével kapcsolatban is, akinek *Godotra várva* című drámáját néhány hónappal korábban, 1965 novemberében mutatta be a Thália Színház. És Sławomir Mrożekkel kapcsolatban is zavarban volt a hatalom: még nem lehetett tudni, hogy 1963-ban végleg elhagyta-e a hazáját, vagy csak hosszan elnyúlik olaszországi tartózkodása. A zártkörű bemutatót követően a Színházművészeti Szövetség vitát rendezett a *Bábuk és emberekről*. A vitavezető Vámos László mindvégig okosan taktikázott a jelenlevő „illetékesek” előtt: védelmébe vette az előadást, horribile dictu még *A kopasz énekesnőt* is, amelynek betiltása ekkor már nyílt titok volt. A Beckett-jelenetről szólva kijelentette, hogy az olvasva morbidnak tűnő darabnak a bábszínház előadásában furcsa derűje lett, és valószínűleg ez történt volna Ionesco darabjával is, amelynek társadalmi pamflet jellege egyértelműen érvényesülhetett volna a bábjáték műfajában. Bevezetőjét azzal zárta, hogy sem művészi, sem ideológiai okot nem lát a műsor „eltitkolására” a nagyközönség előtt. A jórészt szakmai kérdésekkel foglalkozó vita akkor vett rosszízű fordulatot, amikor Bízó Gyula, a minisztérium Színházi és Zenei Főosztályának vezetője kifejtette, miért ellenzi a „kísérleti” címszóval ellátott művek műsorra tűzését. Azzal sem ért egyet, hogy a Bábszínház az európai bábjátás élharcosa legyen. Elég, ha a szocialista bábjátásban játszik fontos szerepet. Ennek ellenére engedélyezte a további előadásokat azzal, hogy szigorúan korlátozni kell az előadások számát.

Peter Weiss: Mockinpott úr, Orfeo Stúdió, rendezte: Malgot István

Az Orfeo Bábegyüttes munkássága a maga korában egyedülálló volt a hazai bábos világban. Míg a hivatásos bábozást egyedül az Állami Bábszínház képviselte, az országban igen sok amatőr bábcsoport működött, s közülük néhány igen magas színvonalon dolgozott. A fővárosban a két legjelentősebb amatőr együttes a Vízvári László vezette Astra, illetve az Orfeo volt. Az előbbi elsősorban a marionett-technikát vitte tőkélyre, és elsősorban a művészi kivitelezésre koncentrált, került az ideológiai tartalmak direkt megjelenítését, az utóbbi viszont deklaráltan politikai színház volt.

1969 őszén a Képzőművészeti Főiskolán néhány hallgató és fiatal tanár - többek között Malgot István szobrász, Fábry Péter fotós, Kiss Mihály grafikus, Németh Ilona, Lóránt Zsuzsa szobrász, Bálványos Huba grafikus - bábegyüttest alapított. Elégedetlenek voltak a szocialista viszonyokkal, elítélték a kispolgárosodást, a magánérdeknek a közérdek elé helyezését, az átláthatatlan közéletet, az utasításos vezetési stílust. Hiányolták a társadalom életéből a forradalmiságot, tagadták a kommunista párt vezető szerepét és szenvedtek az élet minden területét átható dogmatizmustól.

Az együttes az úgynevezett fényutcsás bábjátékmódot alkalmazza, a bábokat egyidejűleg a wayang (pálcás) és a kesztyűs technikával mozgatják. A bábuk és a tárgyak - természetesen saját tervezésűek és kivitelezésűek - pompás megfigyelőképességről és karakterizáló hajlamról tanúskodnak.

Peter Weiss brechti indíttatású, abszurd szatirikus példázata pontosan kifejezte azt az ideológiát és magatartást, ami az orfeósokat jellemezte. A darabban a teremtés által a világba kivetett kisember, Mockinpott élete során feleségét, lakását, munkáját, mindenét elveszti, de emiatti szenvedéséért semmivel sem kárpótolja se Isten, se a társadalom. Úgy véli, helyzetén csak az segít, ha mindenben alkalmazkodik a világhoz. Ám minél inkább átlátja a társadalom működését, annál inkább veszti el önmagát, végül személytelen külső erők bábujaává válik.

Ezek a bábuk nem feleltek meg az akkori követelményeknek, nem voltak szépek, sőt, zömmel kifejezetten torz, elrajzolt, csak bizonyos karakterjegyeket kiemelő figurák játszották a darabok szerepeit. Nánay István visszaemlékezése, *Art Limes*, 2016

Reményi József Tamás színházi füzetéből

Színház

Shakespeare: A vihar - Bukaresti Bilandra Sz.; Liviu Cinleu
1979. sept.

Molnár F.: A doktor úr - Madách Sz.
1979. sept. Adám O. (Hannan)

Mrozek: Emigránsok - Játékszín
1979. okt. Székely G. (Garas, Arar)

T. Williams: Orfeusz alászáll - Pesti színház
1979. okt. (Rutkay, Lukács) Ruszt János

A. Vampilov: Vadkacsa vendégszereplés - Vigaszínház
1979. okt. (Takács) Oleg Jefremov

Fejes Endre: Vanó Ignác - Veszprémi Petőfi Sz.
1979. okt. Pétervári István

Jurij Trifonov: Csere - Szolnoki Színház
1979. okt. (Udvaros D.) Jurij Ljubimov
(a görögökkel kötődik a játék, amelynek kisszerű kivételével a világ, degen a világos (nagy) életst...)

Kálmán I. Csárdás király - Kaposvár
1979. nov. (Spindler Béla) Ács János

Füst Milán: Negyedik Henrik király - Várszínház
1979. nov. (Andorai Péter) Gábor Miklós

Csurka István: Deficit - Pesti Sz.
1979. nov. (Szilágyi Tibor) Horvai István

A. Farry: A láncra vert libi - Szolnok
1979. dec. (Fonyó István) Pál István

Bereményi Géza: Halál - Kaposvár
1979. dec. Guthár Péter

Frank Wedekind: A tavasz ebredése - Jászvásár Sz.
1980. jan. Ács János

Shakespeare: Troilus és Cressida - Balmazújváros Sz.
1980. jan. Székely Gábor

Sütő András: A loánvár virágáruháza

Sütő András: Csillag a mélyben

Sütő András: Kain és Abel

Harag György; Kolozsvári Sz.
1980. jan. 31 - febr. 2. a Várszínházban

August Strindberg: Az apa - Katona J. Sz.
1988. jan. (Gerhalmi, Bodnár E.) Kalle Holmberg

Paszternak: Doktor Zivago - Szolnok
1988. jan. Szikora János

Gjurkovic Tibor: Fekvőtámasz - Pesti Sz.
1988. febr. Marton László

Goldon: A hazug - Szolnok
1988. máj. Fodor Tamás

Tennessee Williams: A vágy villamosa - Vigaszínház
1988. máj. (Renczky, Hegedű) Szikora János

Csurka István: Vizsgák és fegyelmeik - Pesti Sz.
1988. máj. Horvai István

Zágon-Nóti: Hypnotiz, a lakáj - Játékszín
1988. máj. (Szerényi, Bencsik) Verebes István

Schwajda György: Rákóczi tér - Szolnok
1988. jún. Csizmadia Tibor

Szőrényi-Bródy: Fehér Anna - Szeged
1988. aug.

Elias Canetti: Esküvő - Katona J. Sz.
1988. okt. Vladimir Stricko

Ivan Kusan: Galóca - Katona J. Sz.
1988. okt. Benedek Miklós

Hajdu György: Dinamit - Radnash - Felsőváros Sz.
1988. okt. (Sinhó, Renczky) Csizsar Imre

Gorkij: Éjjeli menedékhely - Vigaszínház
1988. dec. Szikora János

A. Miller: Az ügynök halála - Vigaszínház
1988. dec. Szikora János

Kornis Mihály: Körmagyar - Vigaszínház
Horvai István

(Rudolf P. a társ, Zivros Á., a vidéki kocsma, Kern, a mill.)
1989. febr.

Nyikolaj Erdmann: Az öngyilkos
1989. febr. (Kollár R.) Ascher Tamás

A kiállításról mondták

„Mert lényeg az, hogy ez egy nagyon-nagyon izgalmas kiállítás, úgyhogy érdemes ide följönni. A magyar szellemi élet megtartásához nagyban hozzájárultak ezek az előadások és rendezők.”

Józsa Ágnes, Civil Rádió

„Mintha illegalitásban jött volna létre az egész kiállítás, a kommunizmus elnyomó vörös színe dominál, a tárgyak, bútorok a megjelölt korszakot idézik, de nem otthonosan, levert csempéjű fürdőszobában pörögnek a kivetített képek, a tér szűkössége, az erős hanghatások komoly benyomást gyakorolnak a látogatóra, miközben a padlástér egyfajta műhely-jelleget is kap.”

Fidelio

„Egészen különleges hangulatú kiállítás a Bajor Gizi Színházmúzeum padlástérében. A 70-es 80-as évek underground művészete és színháza, az ellenállás színháza kapott itt egy kis szentélyt, olyan mint bármilyen izgalmas underground házibuli az 1980-as években vagy előtte.”

Vincze Máté

„A vörös elhatároló vonalak hálójában hogyan teremtődött meg egy világ, hogyan éltünk ebben a világban, ennek valamiféle szimbolikus jelzésrendszere ihletett meg és ebből jött létre ez a kiállítás. Olyan kézzelfogható, idegen hatalom által mondjuk azt elnyomott kulturális közegben éltünk, ahol meg lehetett fogalmazni, hogy ki az ellenség, hogy kivel szemben fogalmazzuk meg önmagunkat. Ez a jelbeszéd, ami akkoriban megfogalmazódott, nagyon vonzóknak tűnt.”

Mira János, a kiállítás látványtervezője

„Egyfajta szembenállás mindenéppen volt és az itt látható előadások alkotói egymással is szemben álltak nagyon sok mindenben. Tehát itt egy esztétikai harc és szembenállás is zajlott, miközben a diktatúrával szemben ki durvábban ki finomabban de fenntartásait megpróbálta olykor kifejezni.”

Bodolay Géza, a kiállítás rendezője

Alkotók

Koncepció, válogatás: Bodolay Géza

Látvány, grafika: Mira János

Szakértők: Gajdó Tamás, Szabó Attila

Munkatársak: Pálfi László, Diósi Judit, Csekő Valéria, Szántó Száva, Kiss Erika Zsuzsanna, Lovas Lilla, Tóth Judit Vanda, Hidvégi Bence, Huber Beáta, Berze Nóra

Kivitelezés: Dirscherl Krisztián, Ujvári György

Nyomdai munkák: Plot GL Grafikai Kft.

Megnyitó: 2026. január 30.

Helyszín: Bajor Gizi Színészmúzeum, padlástér

